

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Jätehuolto M. Helistölä Oy kannattaa hankintalain muutosta ja näkee sen tukevan hallitusohjelman tavoitteita säästöjen ja kilpailun lisäämisen osalta. Muutoksen myötä markkinat avautuvat entistä paremmin yksityisille toimijoille, mikä edistää kustannustehokkuutta ja innovaatioita jätehuollon alalla. Lisäksi kilpailun lisääntyminen parantaa palveluiden laatua ja tukee kiertotalouden kehittymistä.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Jätehuolto M. Helistölä Oy pitää hankintalain muutosehdotuksia hankintojen valmistelun osalta oikeansuuntaisina. Markkinakartoituksen käytön vahvistaminen ja hankintojen huolellinen valmistelu edistävät reilua kilpailua ja varmistavat, että kaikki potentiaaliset tarjoajat voivat osallistua tasapuolisesti hankintoihin.

Markkinakartoituksen vahvempi hyödyntäminen edistää kilpailua ja mahdollistaa sen, että hankinnat perustuvat ajantasaiseen tietoon markkinatilanteesta. Tämä auttaa välttämään tilanteita, joissa tarjouspyynnöt on laadittu liian suppeiksi tai ne suosivat tiettyjä toimijoita. Kun hankinnan valmisteluun panostetaan enemmän, voidaan myös saavuttaa säästöjä ja parantaa palveluiden laatua.

On kuitenkin tärkeää, että käytännön toteutus varmistaa markkinakartoituksen aidon vaikuttavuuden eikä tee hankintaprosesseista hallinnollisesti liian raskaita. Jatkuva vuoropuhelu yritysten ja hankintayksiköiden välillä varmistaa, että kilpailu toimii tehokkaasti ja hankintakäytännöt pysyvät tarkoituksenmukaisina.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Jätehuolto M. Helistö Oy kannattaa sidosyksiköiden ulosmyyntirajan yhtenäistämistä 5 prosenttiin ja 500 000 euroon. Tämä muutos parantaisi kilpailuneutraliteettia ja ehkäisisi tilannetta, jossa kuntien omistamat in-house-yhtiöt laajentavat toimintaansa markkinoilla yksityisten toimijoiden kustannuksella.

Nykyinen sääntely on antanut in-house-yhtiöille kilpailuetua, koska ne voivat tarjota palveluitaan ilman samoja markkinaehtoisia riskejä kuin yksityiset yritykset. Ulosmyyntirajan tiukentaminen varmistaa, että kuntien omistamat yhtiöt keskittyvät ensisijaisesti lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseen eivätkä kilpaile markkinoilla laajamittaisesti yksityisten yritysten kanssa.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Muutos tukisi reilua kilpailua, lisäksi yksityisten toimijoiden mahdollisuuksia ja edistäisi kustannustehokkuutta jätehuollossa. Lisäksi se kannustaisi innovaatioihin ja uusien palvelumallien kehittämiseen, mikä on tärkeää kiertotalouden ja ympäristötavoitteiden kannalta.

Vaikutukset:

Yksityisillä jätehuoltoyrityksillä olisi paremmat mahdollisuudet osallistua kilpailutuksiin, mikä voisi parantaa palveluiden laatua ja alentaa kustannuksia.

Kustannustehokkuus: Kun markkinat avautuvat enemmän yksityisille toimijoille, resurssit kohdentuvat tehokkaammin ja syntyy kannustimia kehittää innovatiivisia ratkaisuja.

Kuntien roolin selkeytyminen: Kunnat joutuvat harkitsemaan tarkemmin, milloin kannattaa käyttää in-house-yhtiötä ja milloin kilpailuttaa palvelut avoimilla markkinoilla.

Siirtymävaiheen vaikutukset: Lyhyellä aikavälillä muutos voi aiheuttaa epävarmuutta ja tarvetta sopeutua uuteen sääntelyyn, mutta pitkällä aikavälillä se edistää reilua kilpailua ja palveluiden kehitystä.

Kokonaisuudessaan Jätehuolto M. Helistölä Oy pitää muutosta positiivisena ja tarpeellisena askeleena kohti avoimempia ja tehokkaampia jätehuollon markkinoita.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Kilpailun lisääntyminen – Kun kuntien omistamat in-house-yhtiöt eivät voi laajentaa toimintaansa markkinoilla yhtä vapaasti, yksityiset toimijat saavat enemmän mahdollisuuksia osallistua hankintoihin. Tämä johtaa tehokkaampaan hinnoitteluun ja kustannussäästöihin julkisissa hankinnoissa.

Tehokkuuden kasvu – Kilpailupaine kannustaa sekä julkisia että yksityisiä toimijoita kehittämään tehokkaampia ja kustannustehokkaampia ratkaisuja, mikä vähentää jätehuollon kokonaiskustannuksia.

Investointien ja innovaatioiden lisääntyminen – Avoimempi markkinaympäristö luo kannustimia uusien palveluiden ja teknologioiden kehittämiseen, mikä voi edistää kiertotaloutta ja ympäristötavoitteita.

Parempi resurssien kohdentuminen – Kunnat voivat keskittyä ydintehtäviinsä sen sijaan, että ne laajentavat liiketoimintaansa kilpailluilla markkinoilla, jolloin resursseja vapautuu esimerkiksi peruspalveluiden kehittämiseen.

Läpinäkyvämpi ja reilumpi markkina – Kun sidosyksiköiden markkina-asemaa rajoitetaan, markkinoille syntyy tasapuolisemmat kilpailuedellytykset, mikä vahvistaa yritysten luottamusta julkisiin hankintoihin.

Parempi palveluiden laatu – Kun kilpailu kasvaa, yritysten on panostettava laatuun ja asiakaslähtöisyyteen, mikä parantaa jätehuoltopalveluiden tasoa.

Hallinnollisten taakkojen väheneminen – Selkeämpi sääntely vähentää tulkintaongelmia ja hankintakäytäntöjen monimutkaisuutta, mikä helpottaa sekä kuntien että yritysten toimintaa.

Kokonaisuutena muutos vahvistaa jätehuoltoalan toimintaedellytyksiä, edistää kustannustehokkuutta ja tukee pitkän aikavälin kestävästä kehityksestä.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäajan tulisi olla 1–2 vuotta, jotta kuntien omistamat sidosyksiköt voivat mukautua uusiin sääntöihin ilman markkinoiden liiallista häiriintymistä.

Liian pitkä siirtymäaika voisi vesittää uudistuksen tavoitteita ja antaa in-house-yhtiöille aikaa järjestellä toimintaansa tavalla, joka kiertää uudistuksen tavoitteita.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Jos kunnille ja niiden sidosyksiköille sallitaan laajoja poikkeuksia, ne voivat käytännössä jatkaa markkinoilla toimimista ilman todellista kilpailua, mikä estäisi yksityisten yritysten osallistumisen ja heikentäisi kustannustehokkuutta.

Jos poikkeuksia säädetään, niiden tulisi olla tiukasti rajattuja ja perusteltuja, jotta sääntely pysyy selkeänä eikä synny monimutkaisia tulkintakysymyksiä.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Kilpailun avaaminen ei heikennä huoltovarmuutta, jos hankintakriteereissä huomioidaan toimijoiden varautumissuunnitelmat ja palvelun jatkuvuus myös poikkeustilanteissa.

Monituottajamalli parantaa huoltovarmuutta, koska se vähentää riippuvuutta yksittäisestä toimijasta ja varmistaa, että palveluntarjoajia on useita.

Sidosyksiköiden ja TSV-myyntien osuus jätehuollossa ei saa rajoittaa yksityisten toimijoiden kehittymistä ja kykyä tarjota palveluita kriisitilanteissa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

Jätehuolto M. Helistölä Oy kannattaa hankintalain muutoksia, jotka lisäävät kilpailua ja selkeyttävät markkinoiden toimintaa. Jätelain 43 § ei saisi toimia perusteena kunnallisten in-house-yhtiöiden markkina-aseman kasvattamiselle, vaan sen tulisi mahdollistaa yksityisten toimijoiden täysimääräinen osallistuminen markkinoille.

Helistölä Markku
Jätehuolto M. Helistölä Oy

Helistölä Jarno
Jätehuolto M. Helistölä Oy